

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. II. Matrimonium Baptizati cum non Baptizato irritum est solo jure
Ecclesiastico.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

admissum, nunquam amittitur; sed ratum efficit conjugij Sacramentum, ut ipsum in conjugibus eo durante perduret.

Atque hoc modo fuisse, aut esse rata Matrimonia infidelium, negat Richardus, & merito. At verò Scotus affirmat fuisse rata, id est, infidelibus, servatis servandis, & perseverando in illo statu, id est, ut loquitur, nisi superveniret fortius vinculum ad Deum per susceptionem fidei. Et sic patet, quomodo illi Doctores optime, ut sup. dixi, inter se conveniant in hoc puncto, puta: Infideles possunt contrahere, & habere verum conjugium.

Nunquid etiam infidelis & fidelis? Resolutio erit.

CONCLUSIO II.

Matrimonium baptizati cum non baptizato irritum est solo jure Ecclesiastico.

DE secundo articulo (inquit Scotus sup. n. 5.) aliud est, esse inter aliquos Matrimonium, vel contrahi simpliciter & absolute: & aliud, licite & honeste. Possit autem esse Matrimonium inter fidelem & infidelem primo modo, necesse est dicere, & etiam secundo. Probatur utrumque per illud Apostoli: Vir fidelis non dimittat uxorem infidelem, quæ consentit habitare cum eo. Si enim non esset Matrimonium, suaderet fornicationem; si autem non esset hoc licitum & honestum, Apostolus non consuleret. Sic igitur patet, qualiter potest esse Matrimonium inter fidelem, & infidelem; & rationes adductæ ad primum articulum possent adduci contra istud: sed patet prius earum solutio. Hoc supposito tamquam indubitato,

An possit
etiam con-
trahi.

23.

Affirmat
Scotus.
quantum est
ex jure di-
vino; secus
de jure Ec-
clesiæ.

24.

Referitur
duplex jns
Ecclesiæ, ex
28. q. 1.

Primum
expeditur.

Quærit Scotus supra: Nunquid igitur potest contrahi? Hæc est præsens controversia, & quamvis Omnes supponant, non posse; equidem disputant, quo jure tale Matrimonium sit invalidum, puta, Matrimonium fidelis cum infideli, id est, baptizati cum non baptizato.

Doct. Subtilis ad propositam à se quaestionem, Respondet; Quod sic, quantum est ex jure divino: quia ex illo non magis habetur, quod contractus sit nullus, quam quod obligatio ex contractu priori sit nulla: quia non posito novo impedimento, qui potest esse alterius, potest se dare alteri. Sed de jure positivo Ecclesiæ simpliciter non potest: quia Ecclesiæ illegitimavit fidelem non simpliciter, sed respectu infidelis, sicut patet in auctoritate adducta ad oppositum, 28. q. 1.

Auctoritas ibi adducta, est sequentis tenoris: *Ut non nisi ejusdem religionis & fidei maneat copulata conjugia. Item: Cave, non nisi baptizata sumatur in conjugium; quia Baptismus est primum Sacramentum.*

Priora verba habentur cap. 9. quod desumptum est ex D. Aug. lib. 1. de Adulter. conjugijs c. 18. & sequentibus. Ast non sunt verba D. Aug. sed Pollentij, cum quo ibi disputat Aug. de illis verbis Apostoli 1. Cor. 7. *Cæteris*

autem ego dico, non Dominus &c. disputat, inquam, an fidelis conversus debeat recedere ab infideli, & resolvit; quod licet possit, equidem non expedit, quando pacifice vult cohabitare.

Audi Glossam ibi verb. *Tu verò: Hic incipit tertia pars, in qua ponitur expositio Pollentij, & ratio sua expositionis. Dicebat enim: Dico, id est, præcipio, & Non Dominus dicit, id est, præcipit. Nam si Dominus præciperet, ut fidelis non dimitteret infidelem, esset sibi contrarius: quia in veteri Testamento conjugia fidelium & infidelium prohibuit, dicens: Non accipies &c.*

Sed opponit Aug. Ergo secundum hoc Apostolus est contrarius veteri Testamento, & Domino magistro suo. Sed huic oppositioni respondit Pollentius, dicens; quod in alio casu loquitur prohibitio Domini in veteri Testamento, & in alio Apostoli præceptum. Illa enim loquitur in Matrimonijs contrahendis: istud autem de jam contractis. Prohibet etiam Dominus, ne diversa Religionis conjugia jam contracta dissolvantur, & sic Apostolus non est contrarius Domino.

Sed replicat Aug. dicens, sibi placere, quod dicit, Apostolum non esse contrarium Domino, nec veteri Testamento: & ita concludit, quod illa non est bona ratio, quare Dominus non præcipit: quia esset contrarius ei, quod dixerat in veteri Testamento: quod falsum est, cum ibi intelligatur de jungendis, hic verò de jam conjunctis. Et ita si aliud præciperet ibi, & aliud hic, non esset sibi contrarius: & quia non est bona ratio, nec aliam vales invenire, patet, quod tua expositio nullius est momenti, & sic in Pollentium victoriosè concludit. Hactenus Glossa.

Ex qua liquido constat, verba præallegata Pollentij: *Ut non nisi &c.* nullatenus concludere intentum Scoti. Sed si aliquid probarent, esset irritatio, vel prohibitio juris divini; sic enim ait Pollentius: *Hoc est ergo Domini præceptum, tam in veteri, quam in novo Testamento, ut non nisi unius religionis &c.*

Quod attinet ad alium textum: *Cave &c.* hæc sunt verba propria: *Cave Christiane, Gentili aut Iudeo filiam tuam tradere. Cave, inquam, Gentilem aut Iudeam, atque alienigenam, hoc est, hæreticam, & omnem alienam à fide tua, uxorem accersas tibi. Prima conjugij fides, castitatis gratia est. Et infra: Si Christiana sit, non est satis: nisi ambo initiati sitis Sacramento Baptismatis. Ita Ambrosius in lib. de Patriarchis lib. 1. de Abraham c. 9.*

Quæ verba, solitariè spectata, de sola prohibitione commode possunt intelligi. Et quid ni debeant, cum meminerint hæreticorum, inter quos tamen & Christianos valet Matrimonium, ut infra videbimus?

Nisi aliquis dixerit, per hæreticos intellexisse Ambr. non baptizatos, qui profitentur Religionem Catholicam, & adhuc non totam ejus fidem tenent. Pone (inquit Gloss. ibi verb. *Alienam*) quod aliquis hæreticus nunquam fuit baptizatus, voluit baptizari, sed non habuit aquam; constat ei omnia peccata dimissa esse, etiam originale, nunquid potest contrahere Matrimonium cum Christiana? Dicit Hugo, quod non; quia janua omnium Sa-

cramen-

25.
Ostenditur,
verba non
esse D. Aug.
per Gloss.

26.
Et ideo non
complanant
intentum
Scoti.

Referuntur
propria ver-
ba 2. textus.

27.
Possunt
commode
intelligi de
sola prohibi-
tione.

cramentorum est Baptismus. Ubi vocat hæreticam; qui nunquam fuit baptizatus.

28. Ut ut sit de hoc (quod infra latius examinabimus) non est verisimile, Amb. ibi voluisse statuere novum aliquod & universale præceptum, cum non foret Episcopus universalis, sed particularis Ecclesiæ Mediolanensis. Et nullum est verbum, quod significat irrationem, & non possit explicari de nuda prohibitione, sive divina, sive humana.

Eodem modo possunt exponi cap. 16. ead. Ut etiam verba cap. 16. ead. desumpta ex Concil. Agathensi c. 67. & Laodic. c. 31. Non oportet cum hominibus hæreticis miscere connubia, & vel filios vel filias dare, sed potius accipere, si tamen se profiteantur Christianos esse futuros & Catholicos. Ut omittam Concilium hoc non fuisse Generale.

Item cap. 17. Sicut nec Concilium Urbanense, ex quo ead. cap. 17. refertur: Si quis iudæica pravitate conjugali societate jungitur, sive Christiana iudæo, sive iudæa Christiano mulier carnali consortio miscetur, quicumque eorum tantum nefas admisisse cognoscitur, à Christiano cætu atque convivio, & à communione Ecclesiæ penitus segregetur. Ubi in speciali prohibetur conjugium inter iudæum & Christianam, aut saltem ostenditur prohibitum.

29. Alij plures extant Canones, in quibus similiter significatur, vel generaliter cum omni infideli illicitum esse contrahere, aut certe specialiter cum iudæis, & insuper conjuncti separari jubentur. Tantum subscribam Canones Generalis Concil. Nicæni.

Can. 53. Ecce Can. 53. Ut Christiani uxorem ducant ex quacumque generatione, modo ad fidem veniant; sed non debent Christiani dare filias suas nuptui infidelibus, ne ad errorem maritorum pervertantur, & si aut vel iudæa vel Gentiles propter infirmitatem, & qui non paruerit, à Synodo excommunicatur.

30. Can. 67. sic sonat: Quicumque duas mulieres in Matrimonio acceperit, ipse cum secunda excommunicetur; & quicumque mulier fidelis viro infideli nupserit, ipsa quoque à communione fidelium separetur, quæ si penitentiam maleficio egerit, & eum virum, quem habere non poterat, id est, infidelem dimiserit, non est recipienda, nisi eo modo, quo recipitur is, qui postquam fidem negavit, ad fidem revertitur, debet, ipsa infidelem relinqueret. Erit autem penitentia ejus, qui ad fidem revertitur, & ejus, qui virum infidelem reliquit, ferre cilicium, dormire super cinerem, constituendumque est eisidem de jejuniis, & de bonis operibus, prout conveniat, & postea licebit cum fidelibus conversari, & communionem sacram accipere, & qui contradixerit, à Synodo excommunicatur.

Ubi notandum in primis; aggravare pœnam contra eos, qui contrahunt cum infidelibus, supra pœnam, quam præscribit ducenti secundam uxorem, vivente priore, in quo casu Matrimonium communi sententiâ est nullum.

Præterea; notanda illa verba: Et cum virum, quem habere non poterat, dimiserit: quæ videntur sonare Matrimonij nullitatem.

31. Nec verò quis dicat; posse intelligi de sepa-

ratione tori, ut de Matrimonij, per Religiosos contractis, dicit Pontius lib. 7. cap. 19. n. 2. Hoc, inquam, in præsentem (scribit idem Auctor eod. lib. cap. 47. n. 6.) nullius momenti est: tum; quia idè eo loco Canones aliquos sic interpretantur; quia ex multis alijs Canonibus, testimoniisque Patrum, valere Matrimonium Religiosorum demonstravimus. At in præsentem nullus est Canon, quo id vincatur. Tum etiam; quia; ut ex se constat, in eo casu erat strictum vinculum religionis, quo Deo & Prælati tenebantur adstricti: & idè non mirum, si in pœnam delicti separari juberentur, non diluto vinculo, quod in præsentem casu minimè reperitur. Non ergò est, cur tantum de separatione quoad torum interpretemur.

Et quidem ita intellectam esse hanc legem Ecclesiasticam, indicant duo vel tria. Primum est lex illa civilis Imperatorum, quæ connubium cum iudæo ut adulterium puniri jubet, haud dubiè non eâ ratione punitura, si validum esset: Neque Christianam mulierem in Matrimonium iudæus accipiat, neque iudæa Christianus in conjugium societur. Nam si quis aliquid hujusmodi admiserit, adulterij vicem commissi hujus crimen obtinebit, libertate in accusando publicis quodque vocibus relaxatâ. lib. 5. C. Theodosiano ad l. Juliam de Adulterijs.

Alterum est; Canon Trullanus, qui planè docet, irrita hæreticorum conjugia, idque tantum sæculo suo receptum, non noviter statutum: Non licere virum orthodoxum cum muliere hæreticâ, nec orthodoxam cum viro hæretico copulari; quod si quid ejusmodi ab ullo ex omnibus factum apparuerit, irritas nuptias existimari, & nefarium conjugium dissolvi. can. 72. Quod à fortiori, de Matrimonio cum infideli, videtur esse receptum eo tempore, non ex alia lege superioris sæculi, quam Nicæni Canonibus.

Tertium est; Concil. Tolet. 4. cap. 62. quod jubet, ut iudæi, qui Christianas mulieres in conjugio habent, admoneantur ab Episcopo civitatis illius, ut si cum eis permanere cupiunt, Christianæ efficiantur. Quod si admoniti noluerint, separentur. Refertur 28. q. 1. cap. 10. Hucusque Pontius.

Et statim occurrit objectioni cuidam, dicens: Neque obstat: sanctissimam Monicam Matrimonio junctam homini infideli: tum; quia sicut aliquorum fidelium cum infidelibus conjugia excusat inspiratio divina; ita etiam alia excusat juris naturalis probabilis ignorantia, ut licite fiant, & juris positivi, ut fiant valide. At Nicænos Canones ignotos fuisse Africanis, constat ex Concil. Carthag. 6. expressissimè, ubi à Cælestino petuntur sinceri Nicæni Canones; tantum enim unus supra viginti illis noti fuerant. Interfuit autem illi Concilio Augustinus jam Episcopus, ut constat ex eod. n. 8.

Tum etiam; quia cum eo tempore, in omnibus ferè, in quibus nunc dispensat Sedes Apostolica, dispensarent Episcopi, facile ab illis dispensatum fuit, ut nubercnt. Nam Hiero. lib. 1. contra Jovinianum & Aug. lib. de Fide & operibus c. 19. suo tempore dicunt, fuisse frequen-

Occurrit objectioni ex Pontio.

32. Ostenditur hanc legem sic fuisse intellectam. Pri- mo.

33. Secundo.

Tertio.

34. Occurrit Pontius eadem objectioni.

tissima ejusmodi connubia, & quamvis læpè reprehenderentur, tolerata tamen. Ita præfatus Auctor.

35. *Verius putat à multis sæculis irrita fuisse dicta Matr. lege Ecclesia re- fectè intelle- ctâ.*

Quare n. 5. verius existimat, Ecclesiasticâ lege, ejusque rectâ intelligentiâ, per manus derivatâ, esse à multis sæculis irrita conjugia fidelis cum infideli. At verò Sanchez sup. n. 8. sic loquitur: Fatendum quidem est, nullum esse textum, quo hæc irritatio inducatur, & ita eam non haberi ex lege aliqua Ecclesiastica scripta; sed ex receptissimo Ecclesiæ usu, vim legis obtinente, & ex Apostolorum traditione.

An Sanchez ab eo discre- pet.

Ego puto, dictos Auctores non discrepare, sed optimè convenire: nam Pontius præter legem scriptam postulat rectam ejus intelligentiam, per manus derivatam: hæc autem intelligentia, quid aliud est, quam receptissimus usus Ecclesiæ & Apostolorum traditio? Certum est, quòd multis legibus scriptis tale Matrimonium prohibeatur, & quòd nullâ legescriptâ in terminis irritetur; adde: quòd multa prohibeantur, quæ non irritantur, juxta illud cap. 16. de Regular. Multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem.

36. *Quid requiratur, ut lex prohibentiam irritet.*

Ut autem lex actum, quem prohibet, etiam irritare censeatur, necesse est, ut contineat clausulas expressè irritantes; vel eo sensu sit usu recepta; vel concedat potestatem actûs conditionatè; vel denique prohibeat actum ratione effectûs permanentis. Igitur lex Ecclesiæ, quæ prohibet Matrimonium fidelis cum infideli, censetur istud etiam irritare, non quòd contineat clausulas expressè irritantes; sed quoniam eo sensu usu recepta sit.

37. *Qua sit ratio hujus constitutionis, ex Scoto.*

Rogas: quæ ratio hujus constitutionis? Hoc autem, (inquit Scotus sup.) Ecclesia rationabiliter ordinavit; quia hoc non potest congruè & honestè fieri: & ad hoc valent aliquæ rationes adductæ ad primum articulum: non enim est honestum, fidelem contrahere cum aliquo, ubi deficiat bonum prolis completum, quod est educatio ad cultum veri Dei; nec honestum est, fidelem contrahere, cui contractui non sit annexum Sacramentum fidei Christianæ, & etiam ubi non sit bonum Sacramenti, id est, indissolubilitas: quia conjugium Christianorum natum est habere hæc bona. Scilicet perfectæ & completæ. Quæ tamen perfectio seu completio non requiritur ad essentiam rei; sed tantum ad bonè esse, ut superius notavi. Et hinc Matrimonium infidelium non est jure naturæ irritum, ut ostendi Conclus. præced. neque Matrimonium fidelis cum infideli; quia bona illa, saltem imperfectè, in eo reperiuntur.

38. *Consonat doct. Seraph.*

Appositè Doct. Seraphicus 4. dist. 39. a. 1. q. 2. in corp. Dicendum, quòd Matrimonium est institutum in officium, & in remedium, & in Sacramentum, & ista tria completè habet, secundum quod est apud fideles. Apud infideles verò habet ista secundum rationem semiplenam. Nam est in officium; quia est procreatio prolis legitima, sed non ad cultum Dei; apud fideles autem ad cultum Dei. Est in remedium; quia excusat coitum à culpa mortali: Et rursus datur ibi gratia, remissionis concupiscentiam ratione benedictionis adjunctæ. Apud infideles, ma-

ritali affectu uxores cognoscentes, est excusatio à culpa, sed non datur gratia, apud fideles utrumq; est. Item est etiam in Sacramentum apud fideles, quia signat unionem Dei & anime, sive unionem divinæ naturæ & humanæ, non tantum aptitudine, sed actu. Apud infideles verò aptitudine tantum; & propterea ratio Sacramenti maxime consistit in ratificatione vinculi; apud infideles autem vinculum non habet ratificationem perfectam. Ita D. Bonaventura

Postquam q. 1. docuisset sententiam Scoti, ut patet ex his, quæ subjicio: Dicendum, quòd in veteri lege distinguendum erat inter infideles, quia quadam mulieres erant infideles, & erant de terra Chanaan, quam Dominus promiserat filiis Israël, propter illius gentis obstinationem in infidelitate, mandaveratq; eas occidendas: & de talibus prohibitum erat. Vnde si quis de populo Israël cum talibus contraheret, cum esset contra Domini præceptum (irritans) non erat Matrimonium. Quadam erant infideles de alijs nationibus, & de talibus non erat prohibitum, sed permissum & concessum, ubi non timebatur lapsus in idololatriam; sicut in Ioseph & Moysè, quorum primus contraxit cum muliere Ægyptiaca, secundus cum Æthiopiissa, nec reprehenduntur.

Ratio autem, quare prohibuit gentes illas, & non alius, fuit duplex: Vna; quia judicaverat omnes reos mortis. Alia; quia obstinatae erant in malo. In novo Testamento alio modo est; quia infidelis est dupliciter. Aut; quia caret fide, aut; quia fidei Sacramento. Si quia fide tantum, sic talis disparitas, ubi nota est, impedit Matrimonium; sed non dirimit jam contractum: ut si Catholicus contrahat cum heretica baptizata. Si autem sit infidelis, quia caret fidei Sacramento, utputâ Baptismo: quia Sacramentorum Ecclesiasticorum & fidelium janna & fundamentum est Baptismus, fidelis, qui contrahere habet secundum Sacramenta Ecclesiæ, si cum tali contrahat, nihil facit, etiamsi sit fidelis, dum tamen non habet Baptismum. Vnde dirimit jam contractum.

Cultûs verò disparitas præstabat impedimentum in lege veteri, non simpliciter, sed ubi metuebatur periculum, & divinum aderat iudicium, & super hoc additum erat mandatum: sic & in nova impedit non simpliciter, sive de se, sed ob vitiationem periculi, & præcepto Ecclesiæ. Ecclesiastici statuti. Igitur sine hac inhibitione non foret impedimentum dirimens juxta D. Bonavent.

Estque communior sententia, quæ optimè probatur à sufficienti enumeratione: utputâ; disparitas cultûs non dirimit jure naturali divino, neque divino positivo; ergò solo jure Ecclesiastico. Prima pars antecedentis patet ex jam dictis: quia conjunctio fidelis cum infideli non adversatur omninò fini Matrimonij, sive primario, sive secundario, adeò ut etiam proles possit educari in cultû Christiano, & ex parte fidelis copula Matrimonialis possit esse meritoria, imò etiam ex parte infidelis, si habeat veram fidem sine Baptismo.

Enimverò in lege naturæ, Iacob contraxit Matrimonium cum filiabus Laban Ethnicis, Gen.

29. Ioseph cum filia Putipharis, Gen. 41. Moy-
ses cum filia Iethro, Exod. 2. Item tale fuit
Matrimonium Esther cum Assuero, Esther 2.
Salomonis cum filia Pharaonis, Reg. 3. cap. 3.
Et in lege gratia ea Matrimonia frequentissima
fuisse, supra diximus. Signum profecto, non
fuisse irrita iure divino naturali,

42. Sed neque Divinum positivum uspiam in
Scriptura reperitur, quod generaliter irriter hu-
jusmodi Matrimonia. Tamen verissimum sit,
ea, per se loquendo, seu ut plurimum, iure divi-
no naturali esse vetita; tum propter periculum
perversiois conjugis fidelis, & mala educa-
tionis prolis; tum propter discordiam, natam oriri
inter religione dispares, si mutuo cohabitent.

In veteri
lege Deus
prohibuit
Matr. cum
gentilibus
43. Hinc Deut. 7. in principio Deus interdixit
Matrimonium Hebraeorum cum Gentilibus He-
thæis, Gergezæis, Amorrhæis, Chanaanæis, Phe-
rezæis, Hevæis & Iebuzæis, dicens: Non inibis
cum eis sedus, nec misereberis earum, neque sociabis
cum eis conjugia. Filiam tuam non dabis filio ejus,
nec filiam illius accipies filio tuo. Et ut scires, non
fuisse præceptum judiciale tantum, sed partim
morale, rationem subjungit: Quia seauet filium
tuum, ne sequatur me, & ut magis seruiat dñs alieni.

Quæ eadem ratio ejusdem præcepti redditur
3. Regum. c. 11. Rex autem Salomon adgnauit
mulieres alienigenas multas &c. De gentibus super
quibus dixit Dominus filiis Israël: Non ingredie-
mini ad eas, neque de illis ingredientur ad ve-
stras: certissime enim auertent corda vestra, ut se-
quimini Deos earum.

43. Quod forte æterno suo malo expertus est Sa-
lomon, de quo Scotus sup. n. 8. Ad illud (in-
quit) de Salomone, concedo, quod ipse, sicut pessimus,
& ingratisimus homo Deo suo, non solum in hoc
peccauit, quia alienigenas duxit contra legem, etiam
de gentibus specialiter prohibitis; sed etiam in mul-
titudine mulierum: siquidem habuit secundum u-
nam litteram (aliàs, translationem) 700. uxores
quasi reginas, & 300. concubinas, cum tamen dice-
ret lex specialiter de Rege, Deuter. 17. Non habe-
bit uxores plurimas, quæ alliciant animum ejus.

Quod forte specialiter dixit Moyses, propter mali-
tiam istius prævisam, ut si non compefceretur, sab-
rem confunderetur, ne alij etiam eum imitarentur.
Et quod pejus est, copulatus est eis amore ardentissi-
mo intantum, ut faceret eis idola & templa ad co-
lendum Deos suos. Vnde non sine causa subjunxit
Moyses sup. Quæ alliciant animum ejus. Et hæc
omnia aggravat singularis ingratitude sapientia
eminentis, sibi subito à Deo concessa, ita ut ista au-
toritas (inquantum videtur probare, disparita-
tem cultus non impedire) non requirat responsio-
nem, sed solam detestationem. Ita Doc. Subt.

44. Appositè dixit Ecclesiasticus, 3. v. 27. Qui
amat periculum, in illo peribit: Si Salomon vir tan-
tâ sanctitate & sapientiâ præditus periit in illo
periculo, quis aliorum hominum tutus erit à
lapsu? Quis est hic, & laudabimus eum? Et ideo
benè Apostolus 2. Cor. 6. v. 14. monet fideles,
dicens: Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quæ
enim participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut qua

societas luci ad tenebras? Quæ autem conventio Chri-
sti ad Belial? Aut quæ pars fidei cum infidei?

Quem utique locum D. Hier. lib. 1. ad Jo-
vinianum, & alibi, intelligit de conjugio fidelis
cum infidei. Quod si de omni commercio cum
infidelibus vitando, cum Theophylacto & com-
muniter expositoribus eum locum interprete-
mur, à fortiori contractus Matrimonij interdi-
ctus censetur, in quo est summa conjunctio &
familiaritas.

Sed contra, inquis: hoc videtur repugnare ei-
dem Apostolo 1. Cor. 7. v. 12. & sequenti. Si
quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit
habitare cum illo, non dimittat illam. Et si qua mu-
lier fidelis habet virum infidelem, & hic consentit
habitare cum illa, non dimittat virum.

Quem locum expendens Scotus sup. n. 6. Si
queris, inquit, quare Apostolus suadet, Matrimo-
nium inter infideles contractum, esse servandum post
conversionem alterius: si enim propter aliquem bo-
num finem honeste servatur: igitur propter eundem
posset honeste contrahi.

45. Respondeo: causa Apostoli patet tibi: Salvabitur,
inquit, vir infidelis per mulierem fidelem. Igi-
tur servare Matrimonium prius contractum, est occa-
sio convertendi conjugem infidelem; cessante autem
evidenter causâ illâ, non debent in simul comma-
nere: ut puta si non consentit habitare cum converso;
vel non sine injuria Creatoris, blasphemando scilicet
vel sollicitando conversum ad infidelitatem: vitanda
est enim tam singularis familiaritas cum quocumque
contraria sectæ, nisi propter majus bonum.

Ad propositum autem, contrahere de novo cum in-
fidei, non est occasio probabilis ad expectandum tan-
tum bonum, scilicet conversionem ejus: quia multum
amans conjugium, multa & magna faceret, ut illud
attingeret, quæ non esset facturus ipso adepto: &
ideo, si iste non vult converti in primo, ut possit ha-
bere conjugium cum Christiana, non est probabile,
quod ista postea lucretur eum; sed magis è converso,
quia ille videtur abducere istam: & ideo cessat ratio
tantæ familiaritatis ad infidelem, & manet ratio su-
gendi illam familiaritatem: & ideo idem Apostolus,
qui consuluit manere conversum cum non conversa,
dissuasit contrahere fidelem cum infidei.

Propter scilicet multa inconvenientia, quæ
ex tali Matrimonio nata sunt sequi, ut mala edu-
catio prolis, cohabitatio non pacifica, periculum
perversiois, impedimentum exercitij veræ re-
ligionis, & similia. Quæ omnia solum probant,
tale matrimonium esse illicitum. Nam absolute,
ut sup. diximus, & finis primarius, scilicet ge-
neratio prolis, & finis secundarius, nempe reme-
dium concupiscentiæ, haberi possunt.

Nequaquam, reponit quispiam; quippe fide-
lis non tenetur reddere debitum.

47. Respondeo: proximè non tenetur, si alter
nolit converti, aut pacificè cohabitare; alioqui
remotè semper obligatur, quamdiu non contra-
hit aliud Matrimonium, spectando solum jus di-
vinum.

Contra; Eldræ 1. cap. 10. Esdras, convocatis
universis filiis transmigrationis, præcepit repu-
diari uxores alienigenas, quod & factum est,
verf. 10.

D. Hier.

45. Objectio ex
Apost. 1.
Cor. 7.

Solvitur ex
Scoto.

46. Contrahere
cum infidei,
non est pro-
babilis occa-
sio conver-
sionis ejus,
ex eod.

47. An pæcis
teneatur
reddere de-
bitum infi-
deli.

48. Objectio ex
1. Esdræ 10.
verf. 10.

verf. 10. Et surrexit Esdras sacerdos & dixit ad eos: vos transgressi estis, & duxistis uxores alienigenas, ut adderetis super delictum Israel. Et nunc date confessionem Domino Deo Patrum vestrorum, & facite placitum ejus & separamini a populis terra & ab uxoribus alienigenis. Et respondit universa multitudo, dixitq; voce magna: iuxta verbum tuum ad nos, sic fiat. Ergo in lege veteri hujusmodi Matrimonia erant invalida, si non ex natura rei, saltem ex præcepto divino supertaddito. Ergo & nunc irrita sunt.

Solvitur ex Sanchez.

Respondet Sanchez lib. 7. disp. 71. n. 7. Id præceptum, quatenus irritans prædicta Matrimonia, judiciale fuisse; ac proinde morte Christi exspirasse, vel ex eo manifestum est, quod cum solis infidelibus, incolis terræ Chanaan, conjugia interdicta sint. Quare cum 1. Esdræ cap. 9. numerantur Aegyptij inter eos infideles, sermo est de Aegyptijs, ejusdem terræ Chanaan incolis, ut notavit Cajetanus. Hæc ille. Rationes autem, quare potius Matrimonia cum eis infidelibus, quam alijs, Deus irritaverit, habes sup. apud D. Bonav.

49. Aliqua Matr. in veteri lege cum infidelibus fuerunt licita.

Certum est, Esther nupsisse Assuero post d. legem, cujus tamen Matrimonium à nullo reprehenditur, multò minus irritum fuisse judicatur. Salomon quodque, cum adhuc placeret Domino, nupsit filiæ Pharaonis, quæ non erat incola terræ Chanaan; & proinde licitum fuerat juxta ac validum tale Matrimonium. Ergo tunc non erat lex aliqua divina, generaliter illegitimans fidelem respectu infidelis. Uti nec, in lege naturæ, ut sup. ostendimus exemplo Ioseph & Moysis.

Occurritur objectioni Scoti.

Si arguas (inquit Scotus sup. n. 7.) saltem illa ratio naturalis tunc fuit, quæ nunc est ratio illegitimandi. Respondeo: in illis casibus, de quibus nunc arguitur (intelligit Matrimonium Ioseph & Moysis) forte erat probabile, quod fidelis lucraretur infidelem, vel erat necessitas fugiendi majus inconveniens, cum certa confidentia de adjutorio divino, quod fidelis non subverteretur per infidelem, & ita liceret hodie, nisi esset illegitimitas Ecclesiæ superradita. Unde non oportet ordinationem Ecclesiæ fundari super naturalem rationem necessariam, sed sufficit, quod super probabilem. Id est, super periculum perversionis ut plurimum concomitans, quamvis hic & nunc in raro casu possit abesse.

50. Resp. Scoti ad exemplum Esther.

Ad exemplum Esther respondet Scotus sup. Non fuit prohibitum tempore legis Mosaicæ conjugium cum alienigenis, nisi cum illis Chananæis: illos enim voluit Dominus ex toto extirpari, ideò Esther non illicite nupsit Assuero.

Interim negare non possumus, quin si voluisset Deus, potuisset olim prohibere & irritare Matrimonium cum omnibus alienigenis, propter rationem naturalem, quæ nunc est ratio juris Ecclesiastici, sed non constat nobis voluisse; & ideò tunc permanfit illæsum jus quodammodo naturale cum alijs, exceptis Chananæis, contrahendi.

51. Probatur, hodie Matr. fidelis cum

Estò, reponit quispiam; quod tunc noluit facere, videtur hodie fecisse, elevando contractum Matrimonij ad dignitatem Sacramenti;

nequit autem esse Sacramentum fidei, contracti cum infideli, eò quod hic fit Sacramenti incapax. Ergo in lege nova tale Matrimonium jure divino non solum est prohibitum, sed etiam irritum.

Est sententia Vasquez.

Ita docet Vasquez de Matr. Sacram. disp. 2. cap. 4. n. 19. & sequentibus, dicens: Perpetuò in Ecclesia Catholica post Christi adventum id observatum est, ut inter baptizatos, etiam si alter tantum, aut uterque hæreticus esset, legitimum & ratum esset Matrimonium; tum etiam inter infideles non baptizatos esset verum & legitimum; inter fidelem nondum baptizatum & infidelem fideliter legitimum & verum esset; at inter baptizatum fidelem, aut hæreticum seu apostatam, & nondum baptizatum infidelem, aut etiam fidelem, & catechumenum, verum non esset Matrimonium, idque non Ecclesiastica constitutione aliqua, sed divino jure, ut infra videbimus.

52. Fundamentum, quia hodie est Sacramentum.

Hujus discriminis nulla alia reddi potest ratio, nisi quod post adventum Christi Matrimonium est Sacramentum propriè, & hoc verè recipi nequit, nisi à baptizatis: ut autem sit Sacramentum, oportet, ut uterque conjux baptizatus sit; alioquin, cum utriusque consensus & verba seu nutus, & corpora pro materia illius, quatenus Sacramentum est, esse debeant, si alter baptizatus non sit, verum non poterit esse Sacramentum. Ne autem hæc irreverentia fieret ex parte alterius huic contractui in nova lege, ut maneret in ratione sola contractus legitimi, & non esset verum Sacramentum in baptizato, cum tamen ratione Baptismi in eo esse deberet, divino jure effectum est, ut hujusmodi contractus Matrimonij, etiam in ratione contractus, nullus maneret, neque legitimus esset: contra verò, quia inter hæreticos baptizatos, & inter baptizatos, quorum alter hæreticus est, verum potest esse Sacramentum, manet etiam legitimus contractus, neque ullà ratione irritus fit.

53. Quare pro illis valent Matr. irrita usque infidelis.

Præterea: cum in non baptizatis non sit ulla obligatio ex parte alicujus, efficiendi Matrimonium Sacramentum; sed tantum legitime contrahendi, si velint, & ita ex parte nullius fiat Matrimonio irreverentia, etiam si non fiat Sacramentum, quia neuter illius secundum rationem Sacramenti capax est, liberum illis manet, ut, si velint, contrahant Matrimonium, & illud verum atque legitimum sit; neque video quæ alia ratio prædicti discriminis assignari possit: ex hac igitur traditione rectè colligitur veritas Catholica, quam Ecclesia definit (scilicet, Matrimonium in nova lege esse verum & propriè dictum Sacramentum) Scio sanè aliquos Scholasticos cum Soto existimasse, illud Matrimonium baptizati, cum non baptizata, irritum esse jure tantum Ecclesiastico; alibi tamen ego planè ostendam, non jure Ecclesiastico, sed divino, quod ad nos perpetuà traditione derivatum est, hoc ita fuisse statutum. Hucusque Vasquez.

Verum enim verò diu quæsitum istud alibi, non potui uspiam reperire; credo, quod manserit in calamo, impedito utique morte Auctoris.

ris, de quo lego sequentia verba: Plura dum parat (quæ rerum humanarum est conditio) rapitur ad plures. Puto autem ego, quod etiam si non fuisset raptus, haud planè ostendisset, non jure Ecclesiastico, sed divino hoc ita fuisse statutum.

54. *Hoc impedimentum habemus per traditionem Apostolicam*
 Non inficior perpetuam traditionem, ut patet ex antedictis; sed dico, traditionem esse Apostolicam, seu derivatam ab Apostolis; non autem divinam, seu derivatam à Christo immediate. Veluti jejunium quadagesimale, perpetuam traditionem ab Apostolis derivatum, servat universalis Ecclesia; non autem tamquam immediate à Christo institutum. Et alias plures traditiones Apostolicas habet Ecclesia, quæ tamen non probant sufficienter jus divinum. Ergo etiam impræsentiarum, quamquam hoc impedimentum Matrimonij habeat Ecclesia ex perpetua traditione à temporibus Apostolorum, non inde rectè inferitur; ergo ex jure divino.

55. *Probat ex Sanchez, non esse jus divini.*
 In lege nova nullum jus divinum positivum est, præterquam fidei & Sacramentorum, quod est commune Theologorum axioma. Cum ergo (inquit Sanchez sup. n. 7.) præceptum hoc non pertineat ad fidem, aut Sacramenta suscipienda; sed ad contractum naturalem, à Christo elevatum ad rationem Sacramenti, ritè celebrandum, si divinum naturale non est, nec divinum positivum erit.

Confirmatur.
 Et confirmatur: quia Christus in Matrimonio nihil immutavit, quod ad jus naturæ pertineret; sed tantum id, quod contractus quidam naturalis erat, elevavit ad esse Sacramenti. Ita Sanchez.

56. *Impugnatur.*
 Sed enim, dicit aliquis: non videtur satisfacere difficultati. Nam Adversarij dicent, hoc præceptum pertinere ad Sacramenta suscipienda: siquidem ad suscipiendum Sacramentum Matrimonij, prærequiritur Baptismus, secundum communiorem sententiam: ergo qui vult, ut suscipiatur Sacramentum Matrimonij, etiam præcipit, ut fidelis non contrahat cum infideli; nam sic contrahendo non susciperet Sacramentum Matrimonij. Atqui Christus voluit, ut fideles susciperent Sacramentum Matrimonij, sic ut aliàs non valeret; ergo Christus irritavit Matrimonium inter fidelem seu baptizatum, & infidelem, id est, non baptizatum.

57. *Ex institutione Christi, juxta Sanchez, Sacramentum est inseparabile à contractu Matr.*
 Subsumptum probatur ex Sanchio lib. 2. disp. 10. n. 6. ubi inter cætera ait: Ex Christi institutione inseparabile est à contractu Matrimonij esse Sacramenti; unde intentio non efficiendi Sacramentum, repugnat intentioni legitimæ faciendi Matrimonium, ut est contractus: sicut econtrà, qui intenderet facere Sacramentum Matrimonij, non autem contractum, nihil efficeret: quia ex Christi institutione hæc duo sunt inseparabiliter conjuncta & ita mutuo se ponunt ac destruunt. Sic ille.

Illatio.
 Infero: ergo fidelis invalidè contrahit cum infideli; quippè qui habeat intentionem non conficiendi Sacramentum, cum sciat, juxta sententiam Sanchij, se non posse conficere Sacramentum: nam hic Auctor loco cit. disp. 8. n. 2. docet, Matrimonium, contractum ex Ponti-

ficia dispensatione inter fidelem & catechumenam, ex parte neutrius esse Sacramentum: quia, inquit, Matrimonium in utroque conjugè est unum numero Sacramentum, sicut est unum numero Matrimonium: ergo si in uno non est Sacramentum, nec erit in altero.

Oppositum ego tenui Disp. præced. Sect. 4. Conclus. 5. sequentis tenoris: Matrimonium potest in uno contrahentium esse Sacramentum, & non in alio. Videantur ibi dicta. Quare hæc difficultas nos non premit; sicut videtur premere Sanchium, quamvis reverà nec eum expugnet, ut patebit ex his, quæ subscribo ex Aversa hic q. 18. sect. 1. §. *Qua enim asser-*

bantur.
 Quæ, inquit, asserbantur ex novo testamento (utputa: *Mulier cui vult, nubat in Domino, 1. Cor. 7.* Et: *Nolite jugum ducere cum infidelibus*, quæ Aliqui intelligunt de Matrimonio contrahendo cum fideli, & non contrahendo cum infideli) ab Alijs aliter exponuntur. Nempe, ut mulier nubat in Domino, id est, debito ordine & intentione. Ut fideles non ducant jugum cum infidelibus, id est, non communicent in operibus infidelitatis.

Ex institutione Sacramenti non sequitur, irritum esse Matrimonium, nisi contrahatur inter duos fideles, qui ambo sunt Sacramentorum capaces: quia potest adhuc valere Matrimonium in ratione contractus, quamvis non valeat in ratione Sacramenti; sicut adhuc valet inter infideles. Controversum autem est; num in tali conjunctione Matrimonium esset Sacramentum ex parte fidelis. Et vel dicitur, non esse in tali casu Sacramentum, sed merum civilem contractum, posseque hæc duo, etiam in persona fideli, separari, ut in alijs quodque casibus aliqui DD. admittunt. Atque ideo Christum non ita instituisse, ut non posset esse Matrimonium apud fideles, quod non esset Sacramentum. Vel dicitur, ut nos admisimus, posse idem Matrimonium esse Sacramentum ex parte unius contrahentis, scilicet fidelis, & non alterius scilicet infidelis.

Ex ratione demum Matrimonij, verè conjuges per se obligantur cohabitare, & reddere debitum. Et sic obligaretur etiam conjux fidelis cum infideli; nisi tamen timeat perversionis periculum: sive nisi offendatur ab illo per contumelias Creatoris: sive nisi desperet de conversione illius; quia tunc per accidens solvitur ab ea obligatione, sicuti solvi potest ex alio etiam capite, utpotè ex illius adulterio. Hactenus Aversa.

Responderet itaque Sanchez ad propositam difficultatem; suam doctrinam intelligendam esse de Matrimonio fidelis cum fideli, ubi utraque pars est capax Sacramenti, quod Christus voluit seu instituit, ut non solum illicitè, sed & invalidè contraheretur in sola ratione contractus, juxta ipsam & Alios plures; secundum me autem cum Alijs multis, prohibuit quidem Matrimonium, quod aliter fieret; non tamen satis constat, irritasse, Sed hic non est præsens casus.

58. *Auctor in hoc non consentit Sanchio.*

Resp. ad objectionem ex Aversa.

59. *Potest valere Matr. in ratione contractus, & non Sacramenti.*

60. *Conjux fidelis tenetur per se cohabitare infideli.*

Defenditur Sanchez.

fus. Quis ergo? Quando fidelis contrahit cum infideli, ubi vel neuter est capax Sacramenti, ut vult Sanchez, vel solus fidelis.

61. *Oppugnatur doctrina Vasquez.*

Oportet ergo, ut Vasquez planè ostendat, Christum ita instituisse hoc Sacramentum, seu elevasse contractum Matrimonij ad dignitatem Sacramenti, ut nullo casu fidelis validè nubat in ratione contractus, & non Sacramenti. Quando id ostenderit, tunc expugnaverit Sanchium. Sed hoc opus, hic labor est; nam in primis, ipse Vasquez in 3. part. D. Tho. disp. 138. n. 63. docet, duos fideles posse Matrimonium contrahere, validum quidem in ratione contractus, secus ut est Sacramentum, defectu intentionis conficiendi Sacramentum.

Sacramentum istum, duo fideles possunt contrahere à Sacramento.

Hæc sunt ejus verba: Si quis solum vellet contrahere, nec confusè saltem intentionem haberet faciendi id, quod facit Ecclesia; nempè faciendi Matrimonium, tamquam quid sacrum & religiosum; fieret quidem contractus Matrimonij, non tamen Sacramentum, quod gratiam conferret. Ita Vasquezius. Quomodo autem hæc doctrina cohæreat præcedenti, de qua hic disputamus, relinquo judicio aliorum. Ego non video, quare potius duo fideles possint separare contractum à Sacramento validè ex jure divino, quàm fidelis & infidelis.

62.

Quàmvis ergo concederemus, talem fidelem illicitè contrahere; quia facit irreverentiam contractui, separando hunc à ratione Sacramenti, quam haberet, si contraheret cum fideli; adhuc non sequitur, tale Matrimonium esse irritum jure divino positivo; quia multa fieri prohibentur, quæ tamen si facta fuerint, roboris obtinent firmitatem. Omitto, fieri posse, ut fidelis nequeat alias commodas nuptias invenire; cur tali casu non posset licitè contrahere, et si, saltem infidelis, nequeat suscipere Sacramentum? Præsertim, si spes affulgeat conversionis seu Baptismi, nec Matrimonium commodè possit differri.

Fidelis aliquo casu etiam licitè posset contrahere cum infideli.

Quid si nulla sit spes conversionis conjugis infidelis?

Sed quid, si nulla sit spes conversionis; imò nec pacificæ cohabitationis? Cùm enim (inquit Averfa sup. §. Magis tamen) Matrimonium sit ex natura rei indissolubile, & nihilominus Christus concesserit, ut in tali casu possit dissolvi, eo ipso statuisse videtur, ut qui jam est fidelis, non possit validè contrahere cum infideli; alioquin ex tunc contraheret Matrimonium dissolubile contra rationem ipsius Matrimonij. Ita arguit præfatus Auctor.

63.

Resp. Averfa, Prima.

Respondet autem: Ad hoc vel dici debet; non repugnare contrahi Matrimonium, hoc modo dissolubile: sicut fateri oportet; infideles inter se ita contrahere Matrimonium, quòd sit dissolubile per conversionem alterius eorum ad fidem. Vel dici poterit; tunc quidem, quando res est in tali statu, ut fidelis posset dissolvere Matrimonium, non posse ex jure divino Christi cum illo contrahere; sed de reliquo posse. Quare dum infidelis non consentit cohabitare absque contumelia Creatoris, tunc fidelem non posse cum illo contrahere; quo ca-

Secunda.

su Matrimonium antea contractum dissolvere possit. Aut etiam dicendo posse dissolvi Matrimonium ob solam obstinationem conjugis infidelis, nec etiam cum illo posse contrahi: sed saltem posse cum eo, qui vel suscepta fide petit Baptismum, vel paratus est suscipere, aut speratur suscepturus fidem; quo casu non potest dissolvi Matrimonium antea cum illo contractum. Quòd si post talem statum hic retrocedat, & in infidelitate obstinetur, benè posse dissolvi Matrimonium. Hæc ille.

Tertia.

Mihi magis placet prima responsio. Est namque tali casu Matrimonium sit dissolubile; equidem non nisi per accidens, adeò ut, si statim ab inito Matrimonio, infidelis, mutatâ mente in melius, vellet pacificè cohabitare, aut etiam suscipere Baptismum, Matrimonium foret indissolubile. Igitur tale Matrimonium ex natura rei est indissolubile; id est, non aliter dissolubile, quàm ex voluntate Dei, qui indissolubilitatem instituit.

64.

Auctori magis placet prima responsio.

Supposito ergo (prosequitur sup. Averfa) quòd ex natura rei & jure divino possit validè fidelis cum infideli contrahere, fatentur plerique ex iisdem Auctoribus, non posse licitè; sed talem contractum per se esse mortale peccatum. Quia id saltem convinci videtur fundamentis sup. pro invaliditate al-

An talis contractus sit peccatum mortale.

latis. Verùm ex alia parte, ea ipsa, quæ pro validitate adducta sunt, ostendunt, etiam licitè posse contrahi. Quare admittendum est, stando in solo jure naturæ & divino, nec esse per se illicitum talem contractum, quando non est invalidus; sed benè per accidens ab extrinseco, ob periculum perversionis in conjugem fideli, scandali in alijs fidelibus, perverſæ educationis in prole, aliorumque malorum effectuum, plerumque contingeret esse grave peccatum. Sicut etiam inveniuntur hæc pericula in Matrimonio inter Catholicos & Hæreticos: quod tamen non est per se illicitum jure naturali & divino; sed tantum ratione horum periculorum, & Ecclesiasticâ prohibitione. Sic ille.

65.

Negat Averfa, jure divino per se esse illicitum.

Ex qua doctrina haud difficile erit solvere hanc quæstionem: An inter Indos novi orbis, recens ad fidem conversos, non solum valeat, sed etiam liceat Matrimonium fidelis cum infideli. Respondetur quippè; non esse per se illicitum jure naturali vel divino, sed tantum ratione horum periculorum, aut certè prohibitione & irritatione Ecclesiasticâ, ubi contrariâ consuetudine non est abrogata, & aliquando fuit recepta.

Apud Indos non est per se illicitum contrahi Matrimonium cum infideli.

Placet audire Dicastillonem hic disp. 7. n. 66. 699. ubi tractat de hac controversia, & inter cætera ait: Quoad nullitatem Matrimonij, videtur posse dici, quòd sicut lex separationis fidelis ab infideli non jure scripto, sed consuetudine introducta est; & tamen illa consuetudo probabiliter non censetur habere locum nunc in his Regionibus, in quibus nunc primò

66.

An illi obligentur lege Ecclesiæ irritante. Probatur quòd non, ex Dicast.

fides

fides nascitur & propagatur: ita similiter hæc lex, inhabilitans fidelem ad contrahendum cum infideli, solâ consuetudine introducta, non censetur habere locum in iis Regionibus, in quibus nunc primò nascitur fides, & in hoc philosophandum sit, sicut in principio nascentis Ecclesiæ.

Accedit; quòd ex uno capite esset difficile paucos recenter conversos coarctare ad contrahendum inter se connubia; præsertim, cum sæpè nobiles & paris conditionis quoad sæculum, pauci soleant primò converti, quos adigere ad contrahendum cum inferioris notæ personis, esset magna occasio tentationis in fide susceptâ, multumque retraheret ad suscipienda: ex alio verò capite non parùm juvaret ad promovendam rem Christianam, quod ubi pericula perversionis non timeantur, per huiusmodi connubia incipiant alij infideles ad fidem allici. Hæc tunc Dicastillo.

67. Confirmatur ex Sanchio Disp. 72. n. 5. ubi à prohibitione generali, quâ cavetur Matrimonium personæ fidelis cum hæretica, excipit ea loca, in quibus hæretici non denunciati, nec notorij Clericorum percussores, cum Catholicis permisti convivunt, ut in Germania, Gallia, Polonia; in iis enim ex consuetudine receptâ & toleratâ licent conjugia Catholicæ personæ cum hæretica, dummodò Catholica liberè permittatur, & absque perversionis periculo, in fide permanere. Quia ea conjugia ineuntur instar aliorum contractuum civilium, ob amicitia leges, & ad communem pacem, & Reipub. tranquillitatem tuendam. Hæc ille.

68. Illatio Dicast.

Ergò (infert Dicast. sup. n. 700.) eadem ratione, & propter easdem causas, intelligi potest, quòd in Laponia & Indijs Orientalibus & Occidentalibus, ubi baptizati cum non baptizatis permisti convivunt, ex simili alia tacita concessione, vel consuetudine recepta & tolerata, fideles conjuges cum infidelibus, non solùm in inito conjugio permanere, sed de novo etiam inire validè possunt & licitè. Unde existimo, standum esse consuetudini earum Regionum notæ & toleratæ, si quæ sit ita faciendi; semper tamen, quantum fieri potest, id evitandum esse. Sic ille.

69. Hac lex non cessat, etsi fidelis non sit pervertendus, ex Sanchez.

Idem ego existimo; quàmvis censeam eum Sanchez disp. 71. n. 9. obligare hanc legem, etiam in illo casu, in quo moraliter certum est, fidelem non fore pervertendum; sequidem timor perversionis non est causa adæquata.

Atque, ut esset, falsò dicitur, tunc cessare, quando hic & nunc constat fidelem non fore pervertendum. Quippè hæc lex non fundatur in præsumptione facti, seu perversionis futuræ; sed in præsumptione moralis periculi, quæ non est aliud, quàm generalis quidam timor ac opinio futuræ perversionis, secundùm id, quod frequentius accidit; unde semper inest periculum morale, quòd ita sit, sicut præsumitur: & sic potius fundatur hæc lex in certâ scientiâ periculi, quàm in præsumptione, & ideo non debet cessare, nisi accedat dispensatio; aut circumstan-

Bosco de Matrim. Pars II.

tia ita mutantur, quòd jam plerumque perverfio non accidat; aut peccatum foret, in hoc particulari casu non contrahere cum infideli; vel certè nimis difficile, ut lex humana ad id posset obligare, v. g. si moriendum foret, aut contrahendum cum infideli.

Alioquì, si semper cessaret hæc lex, quando fidelis confidit, se non pervertendum, careret ut plurimum suo effectu; cum facillè de nobis magna præsumamus, & sæpiùs falsâ imaginatione delusi, securitatem à peccato homines sibi fingant, ubi tamen ex eventu constat, præsentissimum fuisse periculum. Patet in exemplo Salomonis, qui indubiè sibi finxit talem securitatem, & tamen cor ejus depravatum fuit. Igitur justus timor, qui semper subest, sufficiens ratio est, generaliter prohibendi tale Matrimonium, etiam pro eo casu, quo alioquì, spectato solo jure naturæ, foret licitum.

Simile exemplum habemus in lectione librorum hæreticorum, quæ prohibetur omnibus etiam doctis & firmis in fide. Item in prohibitione & irritatione Matrimonij clandestini, quæ obligat in casu particulari, quo constat cessare illa inconvenientia, propter quæ facta est. Si quidem id expedit bono communi; quia licet ex aliquo particulari Matrimonio, sic contracto, magnum bonum commune, & nullum damnum sequeretur; equidem maximum damnum timendum foret, si in tali casu id liceret; quippè facillè sibi homines eum fingerent, & sic multa Matrimonia manerent dubia & litigiosa. Alibi plura de hac re diximus, quæ possunt videri, & huic nostro casui applicari.

Illud quasi pro coronide ad calcem hujus Conclusionis addiderim, per infidelem intelligi debere etiam catechumenum, qui jam paratus est baptizari, tenens veram fidem, & in gratia constitutus. Quæ est communis doctrina, & colligitur ex cap. Cave, sup. citato, 28. q. 1. ibi: Si Christiana sit, non est satis, nisi ambo initiati sint sacramento Baptismatis. Ubi Gloss. verb. Si Christiana, explicat: id est, catechizata.

Unde neque fidei baptizatus, utpotè, qui coram Deo verum Baptisma non suscepit, potest validè fidei nubere. Sed neque hæreticus aut apostata infideli. Quòd illi tamquam verè baptizati, ut suppono, subdantur legibus Ecclesiæ, Matrimonium hoc irritantibus, seu ipsos illegitimantibus; nisi dixeris, hæreticos & apostatas non obligari impedimentis Matrimonij, solo jure Ecclesiastico constitutis, de quo infra latius tractabimus.

Nec obstat; quòd infidelis, seu persona non baptizata, minimè subdatur legibus Ecclesiæ, Cum enim Matrimonium postulet duos contrahentes habiles, eo ipso quòd Ecclesia reddit inhabilem fidelem seu baptizatum, ut cum infideli contrahat, corrumpit omninò Matrimonium, quod claudicare nequit.

Objicitur præterea contra communem doctrinam decretum Concilij Chalcedonenfis cap. 14. aliàs, 13. ibi: Qui verò adhuc baptizati non sunt, omninò non posse eos in hæretica Ecclesia baptizari,

70. Item ab inconvenienti.

Probatio à simili.

71. Per infidelem hic intelligitur etiam Catechumenus. per cap. 15. 28. q. 1.

Itemque fidei baptizatus.

72. Occurritur objectioni.

Alia obiectio ex Concilio Chalced.

tizari, nec in Matrimonio jungi hæretico, Iudæo vel pagano, nisi forte sponderit, se venire ad orthodoxam fidem, dum conjungitur personæ orthodoxæ. Ergo fidelis potest contrahere cum infideli, spondente se fidem recepturum.

Solutio Sanchez, ex 219.

Respondet Sanchez sup. n. 2. ex Soto 4. dist. 39. q. un. a. 2. vers. *Hinc fit*: Intelligitur de sponsalibus de futuro sub eâ conditione cum infideli initis: *Si ad finem convertatur*. Quæ valida sunt, tamquam promissio de re bona, scilicet Matrimonio contrahendo cum fideli seu baptizato.

73. Alia expositio d. Concily.

Quid si ego dixero, etiam intelligi posse d. Canonem de Matrimonio de presenti, non quidem absolutè, & pro hoc tempore, quando illicitum est & invalidum, sed sub conditione futuri Baptismi, pro tempore, quo erit validum & licitum? Nam ut docui Disp. præced. Sect. 8. Conclus. 1. *Consensus matrimonialis recipit diem & conditionem*. Et Conclus. 6. *Matrimonium inter inhabiles si Pontifex dispensaverit, valet cognitâ dispensatione*. Ergo valet Matrimonium initum cum infideli, si Pontifex dispensaverit, uti potest dispensare, si tantum est impedimentum Ecclesiasticum, ut jam probavimus esse. Quid ni similiter valeat sub conditione Baptismi, cognitâ ejus susceptione? Non habeo rationem dubitandi.

Si autem à me quærat: an quæ fidelis cum infideli, eadem sit dispositio juris circa Matrimonium personæ orthodoxæ cum hæretica? Respondeo citius, negativè. Nam

CONCLUSIO III.

Valet Matrimonium personæ fidelis cum hæretica.

74. Que hic dicitur persona hæretica.

Persona hæretica hic dicitur, quæ post susceptum Baptismum errat circa aliquos vel omnes articulos veræ fidei. Porrò Matrimonium fidelis cum hujusmodi persona esse irritum, exprimit Can. 72. Sextæ Synodi Generalis, in Trullo celebratæ, qui sic incipit: *Non licere virum orthodoxum cum muliere hæreticâ conjungi, nec verò orthodoxam cum viro hæretico copulari, sed & si quid ejusmodi ab ullo ex omnibus factum apparuerit, irritas nuptias existimari, & necessarium conjugium dissolvi*. Hic est Achilles Adversariorum, quo expugnato facilis erit solutio aliorum argumentorum.

Quomodo intelligendus Can. 72. in Trullo. Prima expositio Sanchez.

Aliqui ergo respondent: d. Canonem, & alios omnes, quos Trullanos appellant, eò quòd apud Trullum palatium Regium editi sunt, auctoritate Concilij destitutos esse, utpotè quòd jam erat dissolutum, nullumque Romanum Pontificem eos approbasse; sed apertè improbasse Sergium Pontificem illius temporis. Ita Sanchez lib. 7. disp. 72. n. 2. & 7. & disp. 28. n. 7.

75. Non placet Pontio.

Sed hæc responsio non placet Pontio in sua Appendice de Matr. Catholici cum hæretico, cap. 1. ubi. n. 4. sic ait: Non dubito, Canones illos in dubium vocatos, eò quòd neque à legiti-

ma Synodo editi fuerint, & nonnulli ex eis quædam contineant Romanæ Ecclesiæ invisa, ut quæ de coelibatu Clericorum, & de junio Sabathi statuuntur.

Et n. 7. scribit in hæc verba: Cæterum, quamvis, ut dixi, non dubitem, Canones illos sextæ Synodi Latinis incognitos multo tempore extitisse, & nonnullos ex eis Romanæ Ecclesiæ prorsus adversos; tamen neque etiam dubito, his, quæ moribus Ecclesiæ Romanæ adversari videbantur, exceptis, alios omnes ab Ecclesia approbatos, & apud Græcorum Ecclesias vim legis obtinuisse, & diu servatos.

Primum, probatos reliquos ab Ecclesia fuisse, convincit testimonium Anastasij Bibliothecarij in præfatione in septimam Synodum ad Ioannem VIII. ubi sic scribit: *Ergo regulas, quas Græci in sexta Synodo perhibent editas, ita in hæc septima Synodo principalis sedes admittit, ut nullatenus ex illis illa recipiantur, quæ prioribus Canonibus vel Decretis Sanctorum Sedis hujus Pontificum aut certè bonis moribus inveniuntur adversa.*

Cumque lex ista de Matrimonij hæreticorum irritandis, non fuerit adversa, nec bonis moribus, nec his, quæ prioribus Canonibus Sedis Apostolicæ constituta fuerunt, eum nullus extet antiquior Canon, qui validas aut invalidas eas nuptias decernat; rectè sequitur, eum etiam cum alijs, qui non adversantur Decretis Romanorum Pontificum, fuisse receptum.

Accedit etiam: quòd Adrianus primus inter alios Canones, quibus se tuetur, advocat in auxilium Canonem hujus sextæ Synodi, & Sixtus V. Canonem de foeminarum abortu ex ista sexta Synodo disertis verbis mutuatus est.

Apud Græcos autem eos Canones pro legibus habitos, ostendit passim Photij Nomocanon; frequentissimè enim ex his Canonibus leges depromit. Idem etiam ostendit Balsamonis ad eos Canones Commentarius, ubi sæpe etiam dicit, quando usû vel contrarijs legibus abrogati sint. Quòd si apud Græcos vim legis obtinuisse constat ex dictis, efficitur etiam, Catholicorum Matrimonia cum hæreticis apud illos irrita fuisse. Alia ergo illi Canoni sextæ Synodi solutio quærenda est. Hucusque Balsilius.

Et quam putatis eum invenisse? Duo (inquit n. 8.) sese mihi offerunt, quibus nos ab isto nodo extricare possimus. Primum est, id quòd dicebam lib. 7. cap. 47. concedi posse, Catholicorum Matrimonia cum hæreticis, primis sæculis fuisse irrita, quòd postea, vel contrariâ consuetudine, vel contrarijs legibus mutatum est, & valere permiffa.

Id quòd in primis mihi suadebat, quòd videam in Conciliorum antiquorum Canonibus, quibus Catholici cum disparis cultûs conjugè copulari prohibentur, simul conjungi Matrimonium Catholici cum infideli, & hæretico. Cumque Matrimonia cum infidelibus, paganis & Judæis irrita fuerint, videtur effici, idem primis sæculis judicasse Ecclesiam, de

76. Probatur istis Canonibus Trullanos plerisque fuisse receptos ab Ecclesia.

77. Confirmatur.

Ostendit illos Can. pro legibus habitos apud Græcos.

78. Prima responsio ad d. Can. 72. ex Pontio.

Probatur.